SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Teie 19.10.2026 nr 1.2-3/2458-1/

Meie 30.10.2026 nr 5.2-2/24934-2

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Haldusmenetluse seaduse ja Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu tagasiside

Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on edastatud arvamuse avaldamiseks haldusmenetluse seaduse ja Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. SKA tutvus eelnõuga ja esitab selle kohta järgmise arvamuse

1. Eelnõuga luuakse põhjalikult uuendatud haldusjärelevalve regulatsioon, mida soovitakse jõustada üldises korras. Võttes arvesse muudatuste mahtu ja olemust, palume ette näha piisav üleminekuaeg, mis võimaldaks seaduse rakendamist enne muudatuste jõustumist ka sisuliselt ette valmistada. Niivõrd ulatuslikud muudatused eeldavad inimeste ümber õpetamist, protsesside ja dokumendimallide ümber vaatamist. Probleemiks võib osutuda ka pädevate koolitajate leidmine ja selgitamist vajab, kust on asutustel võimalik sellist koolitust saada. Seejuures tuleks täpsustada, kas selleks eraldatakse ka rahalised vahendid või korraldatakse koolitusi keskselt, kus erinevate asutuste teenistujatel oleks võimalik osaleda.
2. SKA toetab eelnõu eesmärki, mille rakendamine loob võimaluse tugevdada ameti rolli õiguspärase ja kvaliteetse halduspraktika tagamisel. Eelnõuga kavandatavate muudatuste tegelik ja tulemuslik rakendamine ei sõltu aga üksnes õigusliku raamistiku täiendamisest, vaid eeldab ka asutuste sisulise reageerimisvõimekuse suurendamist ning piisava järelevalveressursi tagamist. Selleks, et rakendada uusi järelevalvevolitusi tulemuslikult, tagada järelevalve järjepidevus ja reageerida tuvastatud probleemidele õigeaegselt, on vajalik meie hinnangul tugevdada ameti järelevalvevõimekust kahe täiendava teenistuskoha võrra. Sellega kaasnev eeldatav lisakulu on 85 000 eurot aastas. Täiendav personalivõimekus loob eeldused eelnõuga taotletavate eesmärkide saavutamiseks ning toetab avalike ülesannete kvaliteetset ja õiguspärast täitmist.
3. Eelnõu § 1. Eelnõu lubab ministril vaide lahendamine üle võtta nö põhjendatud juhul. Tegemist on määratlema õigusmõistega, mille lisamine ei loo õigusselgust ja võib tekitada olukorra, kus vaide esitaja ei tea, kellele vaie esitada, milline organ tema vaidega parasjagu tegeleb ja milline asutus tema vaiet lõpuks lahendab. Tekib täiendav aja- ja administratiivkulu ja välistatud ei ole pädevusvaidlused, segadused vaideorgani väljaselgitamisega. Lisaks võivad kaasneda andmete juurdepääsuga seonduvad küsimused, mis vajavad samuti lahendamist. Näiteks kui vaideorganil on vaja vaide lahendamiseks juurdepääsu andmebaasidele, eriliigilistele isikuandmetele, jne. Sellega seonduvalt teeme ettepaneku kaaluda muudatuse vajadust, kuna sellega tekkib ka HMS § 73 lõikes 3 sisemine vastuolu – esimese lause kohaselt tuleks erisused sätestada seadusega, kuid lisatavast teisest lausest ei selgu (seadusest), millal kuulub vaidealluvus teisele organile.
4. Eelnõu § 2 kohaselt muudetakse VVS-i ja täiendatakse seda haldusjärelevalve uue üldregulatsiooniga. Võttes arvesse Riigikohtu praktikat, mille kohaselt tuleb VVS-is kasutatavat haldusorgani mõistet sisustada pigem formaalselt, lähtudes selle kuulumisest täitevvõimu hulka,[1] vajab täpsustamist, milliste subjektide suhtes saab kavandatava

[1] Vt nt RKHKo 3-3-1-90-14, p 14.

regulatsiooni alusel haldusjärelevalvet teostada. Praktikas on oluline tagada selge õiguslik alus haldusjärelevalveks ka kohaliku omavalitsuse üksuste ja tema asutuste ning eraõiguslikele isikutele üle antud haldusülesannete täitmise üle. Palume selgitada, kuidas tagatakse selliste juhtumite hõlmatus kavandatava üldregulatsiooniga ning kuidas suhestub VVS-i uus regulatsioon eriseadustes sätestatud järelevalvepädevuse ja -volitustega. Samuti palume hinnata, kas eesmärgi saavutamiseks on vaja muuta või täpsustada KOKS-i, HTKS-i või muid valdkondlike seadusi.

5. Eelnõu § 2 punkt 4 (VVS 75^{6}).
   5.1. Haldusjärelevalve teostaja volituste osas eristatakse riikliku ja omavalitsusliku haldusülesande täitmise kontrollimist. Palume selgitada, kas ja millises ulatuses erinevad neil juhtudel järelevalve teostaja volitused korralduste andmisel ning korralduse täitmisel järelevalvatava asemel. Arvestades, et eelnõuga laiendatakse haldusjärelevalve sekkumisvõimalusi, vajab selgitamist, kuidas tagatakse nende volituste piisavalt selged piirid ja proportsionaalne rakendamine. Eelkõige palume hinnata kavandatavate volituste kooskõla kohaliku omavalitsuse põhiseadusliku enesekorraldusõigusega olukorras, kus järelevalve esemeks on omavalitsusliku haldusülesande täitmine.
   5.2. Eelnõu kohaselt sõltuksid haldusjärelevalve teostaja volitused mh sellest, kas kontrollitakse omavalitsusliku või riikliku haldusülesande täitmist. Selline eristamine võib praktikas osutuda väga keeruliseks. Selleks, et mitte mattuda seaduse rakendamisel lõpututesse vaidlustesse, oleks siin vaja selgemaid juhiseid. Seejuures oleks vaja selgemat arusaama, kuidas tuleks käituda olukorras, kus mingi ülesande täitmine on dualistlikku iseloomuga. Näiteks võib sotsiaalvaldkonnas tulla ette olukordi, kus mingi haldusülesanne võib kuuluda samaaegselt nii riigi kui omavalitsuse ülesannete hulka.
6. Eelnõu § 2 punkt 4 (VVS § 75^{12}). Eelnõuga reguleeritakse haldusjärelevalve käigus tekkinud vaidluste lahendamist, eristades riikliku ja omavalitsusliku haldusülesande täitmisega seotud vaidlusi. Palume täpsustada, kuidas toimub vaidluse lahendamine olukorras, kus riigiasutus, näiteks SKA, teostab haldusjärelevalvet kohaliku omavalitsuse üksuse üle riikliku haldusülesande täitmisel, näiteks toimetulekutoetuse määramise ja maksmise korral. Kas sellisel juhul lahendatakse vaidlus VVS-is sätestatud haldusesiseses korras ning milline organ on pädev vaidlust lahendama?
7. Eelnõus kasutatakse terminit „riigiks mitteolev avaliku võimu kandja“. Palume kaaluda, kas sellel terminil oleks paremaid alternatiive. Kui nimetatud termin säilitatakse, palume avada selle sisu ka VVS-is endas, et tagada seaduse üheselt mõistetavus ning regulatsiooni arusaadav rakendamine.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Maret Maripuu
peadirektor

Andrus Jürgens
57833628, Andrus.Jurgens@sotsiaalkindlustusamet.ee

Leila Siiroja
5749 3268, Leila.Siiroja@sotsiaalkindlustusamet.ee

Kaira Berenstrauch
5336 6957, Kaira.Berenstrauch@sotsiaalkindlustusamet.ee